

ผลดี - ผลเสียของการจัดการศึกษาภาคค่ำ

* มาโนชญ์ บุญญาวัตร

เรื่องเก่า - เล่าใหม่

เคยครึกโครมบนเวทีวิจารณ์ของนักการศึกษามาแล้วหนหนึ่ง เมื่อประมาณ 2 ปีมาแล้วนี้เอง แต่แล้วก็เงียบไปพร้อม ๆ กับปัญหาที่ไม่ได้แก้แต่อย่างใด อาจเป็นเพราะว่าหลายฝ่ายยังยอมรับ "การศึกษาภาคค่ำ" ว่ายังมีความจำเป็นอยู่ แม้จะทราบกันดีว่า ในเวลาเดียวกันก็เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการศึกษาเยาวชน แม้กรรมการสภาคณะครูก็เริ่มมีที่ท่าว่าจะลดการผลิตครูภาคค่ำ (ระดับ ป.กศ.) ลง แต่ก็มีได้ลดลงด้วย เหตุว่าจะช่วยกู้สถานการณ์ดังกล่าว หากแต่เพราะงบประมาณในการผลิตครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3 จะหมดลงในปี 2519 แต่ระดับ ป.กศ. สูง และปริญญาตรี อันเป็นต้นตอของปัญหายังหาได้ลดลงไม่ ตรงข้ามกลับเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ คณะศึกษาศาสตร์ทุกแห่ง กำลังเพิ่ม ปริมาณ นัก ศึกษา ภาค ค่ำ ทุกปี มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคณะศึกษาศาสตร์ ก็เร่งเปิดกันใหญ่

ความจริงใคร ๆ ก็ยอมรับว่า การเปิดโอกาสให้ครูได้ไปศึกษาต่อในภาคค่ำนั้นเป็นการเพิ่มพูนความรู้และ

คุณวุฒิแก่ครู อันจะนำมาซึ่งความสามารถและรายได้ที่สูงกว่าเดิม แต่ในส่วนที่มีผู้ไม่เห็นด้วยและว่าเป็นส่วนเสีย นั้น ก็คือการศึกษาที่ครูต้องก้าวต้องออกจากโรงเรียนตั้งแต่โรงเรียนยังไม่เลิก เพื่อเดินทางไปยังสถานศึกษา และแม้ในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้น ครูหลายคนก็ได้ใช้เวลาไปสำหรับทำการบ้านหรือดูตำราเพื่อสอบ เรียกว่าไม่ได้ใช้เวลาเพื่อการสอนศิษย์อย่างเต็มที่เต็มหน่วย ยิ่งกว่านั้นครูใหญ่และผู้บริหารหลายคนกล่าวว่า พอครูต้องมาจบการศึกษานานาคริปริญญาตรีแล้ว แทนที่จะได้อยู่ช่วยกันทำงานด้วยความตั้งใจต่อไป ครูหลายคนพยายามหาทางย้ายที่ทำงานใหม่ ชั้นประถม "ไม่เหมาะ" สำหรับผู้เป็น "ปริญญาชน" เสียแล้ว

ผู้พิสูจน์ ความขัดแย้งเรื่องนี้จะยังไม่จบลงง่ายๆ トラบไตที่ยังไม่มีใครกึกก้ำปัญหาที่ตรงเป้า

กรมสามัญศึกษาได้ตระหนักเรื่องนี้มาแต่ต้น ในฐานะผู้รับผิดชอบฝ่ายวิชาการ จึงได้เสนอข้อมูลในรูปของงานวิจัย ชื่อ "สภาพการทำงานและการศึกษาของครูที่ไปศึกษานอกเวลา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ"

แม้ว่าขอบข่ายของการวิจัยเท่านั้น จะทำเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในย่านที่มีสถาบันผลิตครูถึง 6 แห่ง คือ วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูอุบลราชธานี วิทยาลัยครูมหาสารคาม วิทยาลัยครูสกลนคร และ

วิทยาลัยวิชาการศึกษามหาสารคาม (มหาวิทยาลัยศรี-
นครินทรวิโรฒ) ซึ่งเป็นแหล่งที่มาจากจังหวัดต่างๆในภาค
นี้ 12 ใน 16 จังหวัด แต่ก็น่าจะเป็นตัวแทนของประเทศ
ได้บ้างพอสมควร

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ 3 ประการ คือ

- เพื่อศึกษาสภาพ ผลดี ผลเสีย ต่อการเรียนการ
สอนของโรงเรียน ซึ่งมีครูไปศึกษาภาคนอกเวลา
- เพื่อ ศึกษา ทักษะ ทักษะ และ การ ปรับตัว ของ ครู ที่ไป
ศึกษาภาคนอกเวลา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
ในเรื่องนี้
- เพื่อศึกษาสภาวะต่าง ๆ โดยทั่วไปของวงการ
ศึกษาอันเกิดจากการ ที่มีครู ประจำ การไป ศึกษา
ภาคนอกเวลา

จึงได้ตั้งสมมติฐานเพื่อพิสูจน์ ไว้ 6 ประการ คือ

- โรงเรียนซึ่งมีครูไปศึกษาภาคนอกเวลา จะมี
ปัญหา ในเรื่อง การ รักษา ระเบียบ ปฏิบัติ ราชการ
การบริหาร และการ ดำรง รักษา คุณภาพ การศึกษา
ในหน้าที่ของตน
- ครูซึ่งไปศึกษาภาคนอกเวลา จะทำงานในหน้าที่
ได้ไม่สมบูรณ์ เพราะต้องใช้ เวลา ของงานในหน้าที่
เพื่อ ให้ การ ศึกษา ของตน สมบูรณ์ ผล
- ครูซึ่งไปศึกษาภาคนอกเวลา เป็นผู้ คัดสรร เพื่อ
แสวงหา ฐานะ วิชาชีพ ที่ สูงกว่า เดิม มากกว่า การ
แสวงหา ความรู้
- ครูซึ่งไปศึกษาภาคนอกเวลา จะเกิดปัญหา การ
ปรับตัว ใน ด้าน การ ใช้ เวลา การ เศรษฐกิจ การ
ครอบครัว และการ สังคม ใน โรงเรียน
- การ ศึกษา ภาค นอกเวลา ของ ครู ประจำ การ จะ
ทำให้เกิด การ เคลื่อน ย้าย ของ ครู มาสู่ เขต ที่ ให้ ความ
สะดวก ใน การ ศึกษา และ จะ ทำให้ จังหวัด ที่ อยู่

ห่างไกลออกไป จากจังหวัดที่มี สถาบันผลิต ครู ทั้ง
อยู่ เสียเปรียบ ส่วน จังหวัด ที่มี สถาบัน ผลิต ครู ทั้ง
อยู่ หรือ จังหวัด ที่อยู่ ใกล้ ๆ จะ ได้ เปรียบ จนวน เกิน
ความ จำเป็น

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล
ตามหลักการวิจัยครบถ้วนทุกกระบวนการ ความ โดยเอาครู
กลุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) จาก 96
โรงเรียน ครู (นักศึกษาภาคค่ำ) 96 คน ครูอื่น ๆ
107 คน ครูใหญ่ 92 คน นักเรียน 169 คน นอกจาก
นี้ยังได้สัมภาษณ์สอบถามเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด และ
สถาบันผลิตครูอีก 16 คน

ผลวิจัย จากรายงานการวิจัยดังกล่าวได้ผลสรุป (ซึ่ง
สรุปต่อแล้ว) ดังต่อไปนี้

1. ครูประจำการ หรือ "ครูนักศึกษา" เป็นครูจาก
สังกัดองค์การฯ 60% เป็นชายมากกว่าหญิง
ส่วนใหญ่อายุไม่เกิน 30 ปี เป็นผู้ที่มุ่งจะศึกษา
เอาความรู้ชั้นปริญญาตรีมากกว่าระดับ ป.กศ. สูง
ถึงห้าเท่า และมากกว่า ป.กศ. แปดเท่า
2. "ครูนักศึกษา" ออกจากโรงเรียนก่อนเวลาเลิก
ต้องใช้ เวลา ตั้งแต่ 1-2 ชั่วโมง จากโรงเรียนถึง
สถานศึกษา การที่ต้องใช้เวลาดังกล่าวทำให้เกิด
ความเกร็งเครียดและเหน็ดเหนื่อย ก่อให้เกิดการ
กระทบกระเทือนต่อหน้าที่การงาน การเรียน
และสุขภาพของตัวเอง ร้อยละ 60 บอกว่าได้แก้
ปัญหาด้วยการมอบหมาย ให้ครูคนอื่น ช่วยสอน-
แทน จึงก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ผู้รับหน้าที่
แทนอีกด้วย
3. ต่อทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูนักศึกษา กว่า
ครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง บอกว่า "ครูนักศึกษา"
เป็นผู้ไม่เอาใจใส่ในหน้าที่การสอน โดยเอาใจใส่
น้อย หรือไม่เอาใจใส่เลย

4. ความเห็นของครูใหญ่ ในฐานะ ผู้บริหาร โรงเรียน ก็ยอมรับว่าการออกจากโรงเรียน ก่อนเวลาของครู นักศึกษา ก่อปัญหาด้านการปกครองชนิดที่ไม่มีทางแก้ไข

5. ในด้านคุณและโทษ โดยส่วนรวม ที่ฟังได้จาก การ ไปศึกษาต่อของครูนักศึกษา ครูใหญ่และครูน้อย เห็นร่วมกันว่า มีโทษมากกว่าประโยชน์ เพียงเล็กน้อย ซึ่งไม่ถึงกับจะยึดถือได้ว่าเป็น ความสำคัญ

ประโยชน์นั้นได้แก่การนำเอาความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้จากการศึกษามาเป็นประโยชน์ ในด้าน การสอน การทำอุปกรณ์และการวัดผล

ส่วนโทษนั้น ได้แก่การที่ครูเหล่านั้นไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เต็มที่ รวมทั้งความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่การงานน้อยลงเป็นเรื่องสำคัญ

6. คุณภาพของการศึกษาของเด็ก อันเนื่องแต่ครูไป ศึกษาต่อนั้น ข้อมูลที่ได้จากครูใหญ่และครูน้อย บอกว่า “ ก่อให้เกิดปัญหาทางคุณภาพการศึกษา และ ไม่เกิดปัญหาคือจำนวนเท่ากัน ” ในด้าน ที่ว่าไม่ก่อให้เกิดปัญหา มีเหตุผลสนับสนุนว่า ครู นักศึกษานั้นมักเป็นครูที่ขยันขันแข็ง ตั้งใจสอน และรับผิดชอบสูง ส่วนที่ว่าก่อกวนนั้นด้วย เหตุผลว่า ครูนักศึกษาสนใจต่อการศึกษาของตนมากกว่างานในหน้าที่

วิจารณ์

แม้ว่าผลวิจัยในข้อสรุปข้อ 5 จะระบุไว้ว่า ใน ด้านคุณและโทษนั้นมีผลเท่ากัน โดยบอกว่า มีโทษมากกว่าเพียงเล็กน้อยก็ตาม แต่นั่นมิได้ หมายความว่า จะไม่มีข้อเสียอยู่เลยหามิได้ ข้อมูล นั้นยืนยันอย่างชัดเจนว่ามีโทษ ชนิดที่ก้าว กิ่งกับ— ประโยชน์ แสดงว่าส่วนที่เป็นโทษนั้นมีมากอย่าง

แน่นอน และเมื่อเอาผลสรุปจากข้อ 2—3—4 และ 6 มาพิจารณารวมประกอบกันแล้วก็น่าจะมอง ภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ปัญหาคำณการบริหารแม้จะไม่มาก แต่ผู้ใหญ่ ก็ยอมรับว่าไม่มีทางแก้ไข แสดงว่านอกจาก ก่อปัญหาในด้านการสอนแล้ว ยังก่อกวนทำให้อ เพื่อนร่วมงานอีกด้วย

อย่างไรก็ตามประโยชน์ก็มีมากมายอยู่หรือ ก เมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น หนทางของผู้มี ปัญญา จึงไม่ใช่การป้องกันไม่ให้มีการเรียนนอก เวลา หรือการยกเลิกการศึกษาภาคค่ำเสีย แต่ น่า จะเป็นการคิดค้นหาวิธี การแก้ปัญหา ผ่อนหนักให้ เป็นเบา ใหน ๆ ก็ยอมรับว่ามีทั้งประโยชน์ และโทษปนกันอยู่แล้ว

ทางแก้ปัญหา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศูนย์สุมิแล อันเป็นที่ตั้งของคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งเปิดสอน ภาคค่ำมา 3—4 รุ่นแล้ว ก็ประสบปัญหาดังกล่าว แล้วเช่นกัน และเชื่อว่าทั่วประเทศก็เผชิญปัญหา อย่างเดียวกัน

แต่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ก็สามารถ แก้ปัญหาดังกล่าวได้ แม้จะไม่หมดจดเสียทีเดียว ก็นับว่าเป็นทางออกที่เหมาะสมอยู่ไม่น้อย

แต่เดิมนั้น มหาวิทยาลัยเปิดสอนภาคค่ำ แต่ เวลา 17.00—20.00 น. ทุกวัน เว้นวันเสาร์— อาทิตย์ คือเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน ๆ ละ 3 คาบๆ ละ 50 นาที ส่วนในวันเสาร์—อาทิตย์ อาจารย์ อาจเปิดสอนอีกก็ได้

โดยนัยนี้ครูนักศึกษา จะต้องเดินทางไป มหาวิทยาลัยทุกวัน ตั้งแต่จันทร์ ถึงศุกร์ ครู นักศึกษาคนที่ต้องออกจาก โรงเรียนก่อน เวลาที่—

ต้องออกก่อนตลอด 5 วัน

บัดนี้ คณะศึกษาศาสตร์ได้เปลี่ยนเวลาเรียน มาเป็นวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 17.00 - 20.00 น. และวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 7.00-18.00 น. เป็นเรียนสัปดาห์ละ 3 วัน เสาร์-อาทิตย์ เต็มวัน

โดยนัยหลังนี้ ครูนักศึกษาออกจากโรงเรียน เพียงวันเดียวเท่านั้น นอกนั้น จันทร์ - พุธสัปดาห์ ได้ทำงานเต็มที่

จากการสอบถามนักศึกษาจำนวนหนึ่ง ได้ ความเห็นว่าวิธีใหม่นี้ดีหลายประการ กล่าวคือ

1. ครูนักศึกษา มีเวลาทำงานที่โรงเรียน เต็มเม็ดเต็มหน่วยขึ้น
2. ไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทาง จึง ทำให้การสอนได้ผลดีกว่าเดิม
3. การศึกษาของนักศึกษาเองก็มี เวลาพอ—เพียง กล่าวคือ แบบเก่านี้ไม่มีเวลาได้ ค้นคว้าจากห้องสมุด เพราะมีเวลาอยู่ใน ร่มมหาวิทยาลัยเพียงวันละ 3 ชม. เป็น อย่างมาก ถ้าวันไหนต้องเรียนติดต่อกัน 3 คาบ ก็ไม่ได้ค้นคว้า แต่แบบ ใหม่ไม่มีโอกาสอยู่มหาวิทยาลัย 2 วัน เต็ม พอมีเวลาว่างบ้าง
4. ทุนเวลาในการเดินทางกลับ คือจาก 5 วัน หรือ 6 วัน มาเหลือเพียง 3 วัน สุขภาพ ก็ดีขึ้น เพราะได้รับประทานอาหารเป็นเวลา
5. ประหยัดค่าพาหนะเดินทาง เดิมต้องจ่าย เป็นเดือน โดยการเหมารถ มาเป็นกัน ๆ ผู้ที่ไปจากยะลา-นราธิวาส ตกหัวละ 150-200 บาท ค่อยเดือน แต่ปัจจุบันค่า พาหนะตกเดือนละ 100-150 บาทเท่านั้น

รายที่มีบ้านเพื่อนฝูงพอกักค้างคืนได้ ก็ยัง เสียค่าโดยสารน้อยลงอีก

6. เสียภยัน้อยลง เดิมต้องเดินทางในยาม ค่ำคืน สัปดาห์ละ 5 คืน ก็แถมเส้นทาง ยะลา-ปัตตานี และ นราธิวาส-ปัตตานี มันปลอดภัยเสียเมื่อไหร่
7. อาจารย์ผู้สอน ซึ่งเคยสอนภาคกลางวัน แล้วมาสอนภาคกลางคืนอีกจะต้องเหนื่อย เหนื่อย การสอนอาจไม่ได้ผลเต็มที่ แต่ เมื่อเปลี่ยนเวลาแล้ว อาจารย์ได้ใช้เวลา ทำการสอนอย่างจริงจัง แม้บางคนจะ บอกว่ามีข้อเสียอยู่ตรงที่ไปไหนไม่ได้ ไม่ได้ พักผ่อนเสียก็ตาม แต่เท่าที่พบอาจารย์ ก็มีสุขภาพจิตดีกว่าเดิมมาก

อย่างไรก็ตามก็ยังมีคนพูดถึงส่วนไม่—ดีอยู่บ้างเหมือนกัน เช่น บอกว่าการ เรียนไม่ติดต่อกัน คือเรียน 3 วัน หยุด ไป 4 วัน ทำให้แข่งได้ เรืองนชาว บัตตานีบันทึกมากกว่าใคร

คนที่อยู่ไกลมากเกินไปไม่สามารถ— กลับได้ทันตอนเลิกเรียนแล้ว เช่น อยู่ แถวลงขลา หรือนราธิวาสบางอำเภอ กลุ่มนี้ต้องเข้าโรงแรมนอนในคืนวันศุกร์ และเสาร์

ที่นับว่าเรียนรวดเดียวตั้ง 5-10 ชั่วโมงต่อวัน หนักเกินไปสู้ไม่ไหวก็มี

แต่จะเห็นว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของคน เพียงบางกลุ่มบางคนเท่านั้น ถ้ามองโดยรวม แล้ว การเปิดสอนของมหาวิทยาลัยภาคใต้เพียง 3 วันต่อสัปดาห์ นับว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุด แล้ว □